

บทที่ 4

ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยได้ศึกษาศักยภาพทางการเกษตรของกลุ่มและได้คัดเลือกตามศักยภาพทั้งหมด 20 กลุ่ม พบว่า มีกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจในประเด็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 2 อำเภอ 2 ตำบล 2 กลุ่มเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.1 รายชื่อกลุ่มเกษตรกรที่สนใจประเด็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	กลุ่มเกษตรกร
1	สารภี	ทต.ชมภู	กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมภู
2	สันป่าตอง	อบต.บ้านกลาง	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเก็ด

ที่มา: จากการวิจัย

โดยข้อมูลพื้นฐานซึ่งประกอบไปด้วยพื้นที่ทางการเกษตรของตำบล และศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการวิจัย ทั้ง 2 ตำบล จำนวน 2 กลุ่มเกษตรกร มีรายละเอียดของศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร ดังต่อไปนี้

4.1 เทศบาลตำบลชมภู อำเภอสารภี

เทศบาลตำบลชมภู มีเนื้อที่ประมาณ 13.741 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 9,676 ไร่อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากอำเภอประมาณ 4 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดประมาณ 15 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศของตำบลชมภู มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีป่าไม้และภูเขา สภาพดินทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการเกษตร ดังนั้นพื้นฐานประชากรส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลตำบลชมภู ประกอบอาชีพด้านการเกษตร (ปลูกสวนลำไย) ค้าขายทั่วไปสำหรับอาชีพรองประกอบอาชีพรับจ้าง ซึ่งมีทั้งรับจ้างในเขตและนอกเขตเทศบาลตำบลชมภู สำหรับอาชีพเสริมในหมู่บ้าน ได้แก่ เย็บผ้า ปักผ้า และจำไบตอง เป็นต้น จำนวนหมู่บ้านในตำบล

ชมภู 9 หมู่บ้าน และ 1 ชุมชน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองป่าสะ หมู่ที่ 2 บ้านพญาชมภู หมู่ที่ 3 บ้านสุพรรณ หมู่ที่ 4 บ้านท่าคันกวาว หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งจีเสือ หมู่ที่ 6 บ้านบุพผาราม หมู่ที่ 7 บ้านแม่สะลาบ หมู่ที่ 8 บ้านศรีดอนมูล และหมู่ที่ 9 บ้านร่มป่าตอง ส่วนชุมชนพิเศษบ้านคันหาด จะมี นายอนุพงษ์ ดวงใจ เป็นผู้นำชุมชน ทั้งนี้ตำบลชมภู มีกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่สนใจเข้าร่วม โครงการในประเด็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชน 1 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมภู

ฟาร์มใช้ชื่อว่า วิมัจฉาพญาชมภู เป็นทั้งศูนย์เรียนรู้การประมง เริ่มตั้งแต่ เพาะพันธุ์ปลา อนุบาลปลา จนถึงออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ และเป็นวิสาหกิจชุมชนด้วย มีสมาชิก ทั้งหมด 40 กว่าครัวเรือน ซึ่งทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยมีการทำประมงในระบบอินทรีย์ ทั้งหมด ได้แก่ ปลาหมอ ปลานิลดำ ปลานิลแดง ปลาสลิด และกบ ในการเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลาจะ เลี้ยงด้วยระบบธรรมชาติทั้งหมด มีระบบกรองน้ำ บ่อพักน้ำ และพืชน้ำที่ช่วยกรองสารพิษ ซึ่งส่วน ใหญ่จะส่งขายสินค้าแบบแปรรูปเป็นปลาแดดเดียวและปลาต้ม ส่วนกบจะขายเฉพาะลูกกบเท่านั้น สินค้าที่เป็นตัวหลักของกลุ่ม คือ ปลาสลิด

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร

จุดแข็งและ โอกาส ได้แก่

- 1.1) การทำเกษตรในระบบอินทรีย์แบบครบวงจร
- 1.2) สินค้าเกษตรมีคุณภาพ มีความปลอดภัยสูง โดยจะต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพทุกครั้งก่อนนำไปจำหน่าย
- 1.3) ในกลุ่มเกษตรกรมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิต การตลาด และการแปรรูปสินค้าเกษตร
- 1.4) กลุ่มมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนคอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ
- 1.5) มีตลาดรองรับในการจัดส่งสินค้าเกษตรของกลุ่ม
- 1.6) การตลาดสินค้าของกลุ่มมีการใช้เทคโนโลยี (ระบบอินเทอร์เน็ต, webpage และline) และใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่มด้วย
- 1.7) สินค้าได้รับการรับรองมาตรฐานขั้นปลอดภัย (Safety Level) มาตรฐานการปฏิบัติทางการประมงที่ดี (Good Aquaculture Practice, GAP)
- 1.8) ผู้นำกลุ่มและสมาชิกเกษตรกรมีความเข้มแข็ง และมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรของกลุ่มให้ดียิ่งขึ้น

จุดอ่อนและอุปสรรค ได้แก่

1.1) การตลาดมีการแข่งขันกันในพื้นที่สูง ทั้งด้านราคาและปริมาณ

1.2) กลุ่มเกษตรกรยังไม่สามารถควบคุมปริมาณการผลิตสินค้าในแต่ละ

รอบการผลิตได้

4.2 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลางอยู่ห่างจากอำเภอสันป่าตอง ไปทางทิศใต้ ประมาณ 12 กิโลเมตร มีจำนวนเนื้อที่ทั้งหมด 10.45 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,531.25 ไร่ ภูมิประเทศของ ตำบลบ้านกลาง โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางการเกษตร จำนวนหมู่บ้านในเขต มีทั้งหมด 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านปวงสนุก (บางส่วน) หมู่ที่ 5 บ้านท่ากาน หมู่ที่ 7 บ้านสันห่าว หมู่ที่ 8 บ้านใหม่สามหลัง และหมู่ที่ 10 บ้านสันกอเกิด ประชากรส่วนใหญ่ มีอาชีพหลัก คือ เกษตรกร พืชสวนที่ปลูกเป็นส่วนมาก ได้แก่ ลำไย นอกจากนี้จะมีการเพาะปลูกพืชผักสวนครัว เช่น กระเทียม และถั่วเหลือง เป็นต้น ส่วนอาชีพรอง คือ การรับจ้าง และทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในตำบล กลุ่มอาชีพที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นในตำบลบ้านกลาง ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและสตรีสหกรณ์บ้านสันกอเกิด หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านกลาง เป็นประเภทร้านค้าชุมชน จัดจำหน่ายสินค้าราคาถูก และสินค้าที่ได้จากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรของกลุ่มแม่บ้าน เช่น ข้าวแตน ข้าวเกรียบสมุนไพร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเกษตรทำนา กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์และกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง เป็นต้น ชุมชนเข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มของชุมชน 3 หมู่บ้าน และจัดทำโรงน้ำดื่มเพื่อชุมชน จำนวน 2 แห่ง ทั้งนี้ ตำบลบ้านกลาง มีกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่สนใจเข้าร่วมโครงการในประเด็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชน 1 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด มีสมาชิกทั้งหมด 67 คน สินค้าในกลุ่ม คือ ข้าวแต่น้ำสมุนไพร กล้วยฉาบ ลำไยอบแห้ง และข้าวเกรียบผักต่าง ๆ สินค้าจะขายในตราสินค้า ดันเกิดสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความตั้งใจจริงในการทำงาน และมีความเชี่ยวชาญในการผลิตสินค้าต่าง ๆ แหล่งขายสินค้า ได้แก่ (1) โรงแรม (2) ตลาดทั่วไป และ (3) ผู้ซื้อรายใหญ่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยหลัก ๆ จะขายให้แก่โรงแรมถึงร้อยละ 70 ลูกค้านำส่วนมากที่ซื้อจะเป็นลูกค้าประจำ เพราะมั่นใจในตัวสินค้า เนื่องจากก่อนการสั่งซื้อลูกค้าจะเข้ามาตรวจสอบคุณภาพของสินค้าก่อน และทางกลุ่มได้มีการขอใบรับรองมาตรฐานเรียบร้อยแล้ว และมีเอกสารการรับรองความสะอาด ปลอดภัย จากสาธารณสุข

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร

จุดแข็งและโอกาส ได้แก่

- 1.1) มีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญด้านการผลิตสินค้า การตลาด การประชาสัมพันธ์ และการจัดการบัญชี และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้ที่สนใจได้
- 1.2) มีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านความรู้ในเรื่องต่าง ๆ แก่กลุ่มเกษตรกร
- 1.3) กลุ่มมี webpage และ facebook ในการประชาสัมพันธ์ และขายสินค้าเกษตร
- 1.4) สินค้าเกษตรของกลุ่มมีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าเสมอ ความสวยงามของสินค้า บรรจุภัณฑ์ และคุณภาพก่อนส่งสินค้า ถ้าไม่สมบูรณ์ทางกลุ่มจะเปลี่ยนสินค้าให้ใหม่ทันที
- 1.5) สินค้าเกษตรมีความต้องการในระดับประเทศในกลุ่มลูกค้ารายใหญ่
- 1.6) สินค้ามีมาตรฐาน มีใบรับรองมาตรฐาน และมีเอกสารการรับรองความสะอาด ปลอดภัย จากสารพิษ โดยซื้อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด (brand ตันเกิด)
- 1.7) ตลาดสินค้ามีความหลากหลายและรองรับสินค้าเกษตรของกลุ่มจุดอ่อนและอุปสรรค ได้แก่
 - 1.1) มีคู่แข่งทางการตลาดมาก โดยเฉพาะที่จังหวัดลำปางซึ่งมีผู้ผลิตจำนวนมาก
 - 1.2) สินค้ามีข้อจำกัดในความหลากหลายของตัวสินค้าให้เข้ากับแต่ละกลุ่มลูกค้า

สรุปแนวทางในการพัฒนากลุ่มเกษตรกร ในประเด็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตร ของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง คือ

1) กลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ควรมีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรอย่าง สร้างสรรค์ (Agriculture Creative Economy) คือ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจการเกษตรบนพื้นฐาน ของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสม ความรู้ของสังคม และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อผลิตสินค้าเกษตรและบริการที่สร้าง “มูลค่าทางเศรษฐกิจ” และ “คุณค่าทางสังคม” ซึ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในตลาดได้ เรียกว่า “การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิด”

2) กลุ่มเกษตรกรควรมีการวางแผนขับเคลื่อนการพัฒนาสินค้าเกษตรของตนให้มี มูลค่าเพิ่ม มีความแปลกใหม่ ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนไป และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่นั้น ๆ การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรในเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้นจะช่วยให้การขยายขนาดการผลิต ของเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และยังส่งผลต่อการจ้างงาน การสร้างผลตอบแทน (กำไร) แก่ผู้ประกอบการด้วย

3) การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชน (กลุ่มเกษตรกร) เกิดขึ้นได้จากการที่ ชุมชนมีการพัฒนาสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ (Product Base) ของตนในพื้นที่ ซึ่งแบ่งการพัฒนาเป็น 3 ส่วน คือ (1) ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน โดยการสร้างความมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของผลผลิตนั้นร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งของทุนทาง สังคม (Social Capital) ภายในชุมชน (2) ด้านการสร้างระบบเครือข่ายของชุมชนเกษตร โดยมี ชุมชนต้นแบบ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในต่าง ๆ ของสินค้าเกษตรเข้ามาส่งเสริม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (3) ด้านการถ่ายทอด ต่อยอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้ แก่ผู้ที่สนใจหรือ หน่วยงานอื่น ๆ

4) ผู้นำชุมชน หรือผู้นำเกษตรกร ควรมีความมุ่งมั่นและวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนพัฒนา เศรษฐกิจเกษตรอย่างสร้างสรรค์ ควรมีการหาความรู้เพิ่มเติมแก่ตนเองอย่างสม่ำเสมอ และเปิดใจ เข้าร่วมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะได้มี ความรู้มาเผยแพร่แก่สมาชิกหรือคนในชุมชนอย่างถูกต้อง

5) การสร้างสรรค์ระบบเศรษฐกิจของชุมชน จะมาจากองค์ความรู้ที่มีการต่อยอดจากฐาน การวิจัยต่าง ๆ การค้นหาข้อมูลพื้นฐานของผู้บริโภคผ่านหนังสือ ข่าวสาร และระบบอินเทอร์เน็ต องค์ความรู้จากหน่วยงานที่ให้ความรู้ทั้งรัฐบาลและเอกชน นอกจากนี้เกษตรกรควรมีกระบวนการ

จัดการความรู้ (Knowledge Management) ทั้งในด้านการจัดเก็บ ต่อยอด และถ่ายทอดองค์ความรู้ และภูมิปัญญา

6) สิ่งสำคัญที่สุดของกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจเกษตรสร้างสรรค์ คือ กระบวนการและวิธีการมอง “ทุนจากภายใน” ชุมชนและท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วเพื่อนำมาซึ่งการต่อยอดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็น “อัตลักษณ์” ที่สำคัญในการสะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชนและท้องถิ่น อันเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาสังคมและชุมชนที่ยั่งยืน

7) การสร้างผู้สืบทอดเป็นบุคลากรรุ่นใหม่ เพราะบุคลากรรุ่นใหม่มีความพร้อมในการเปิดรับสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ และสามารถริเริ่มความคิดสร้างสรรค์ในการต่อยอดสินค้าเกษตรให้มีมูลค่าเพิ่มและตลาดที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น